

Oda: Når vi snakker om det å ha en funksjonsnedsettelse, så er jo ofte det man først og fremst tenker på det som er synlig for andre. At man bruker en rullestol eller er blind og har en førerhund med seg, for eksempel. Men mange lever jo også med en kronisk sykdom eller en funksjonsnedsettelse som andre ikke kan se, og som derfor går litt under radaren. Hvordan er det å ta plass i samfunnet og i politikken når du har en funksjonsnedsettelse som ikke er synlig?

[jingle]

Oda: Mitt navn er Oda Oftung, jeg bruker pronomen hun og henne, og jeg er rådgiver i Unge funksjonshemmede. I dag så jeg med meg Sofie Høgestøl, hun er for mange mest kjent som USA-ekspert for NRK, og hun er jussforsker ved Universitetet i Oslo. I tillegg sitter hun som første vara til Stortinget for Venstre, og hun har også dysleksi. Hei og velkommen.

Sofie: Takk for det, veldig kjekt å være her.

Oda: Du er jo politisk kommentator, og du er politiker og forsker, og samtidig, så har du engasjert deg masse for å øke kunnskap om lese- og skrivevansker, så det er mange innganger til det feltet her. Hvordan er det ditt samfunnsengasjement oppstod, og hvordan har du navigert veien dit hvor du er kommet i dag?

Sofie: Å, hvor har mitt samfunnsengasj... det tror jeg aldri jeg har blitt spurt om før, hvor kommer samfunnsengasjementet fra. Jeg tror at jeg til dels har vokst opp i en samfunnsengasjert familie. Vi bodde i utlandet da jeg var liten, så da oppstod det masse spennende spørsmål om verden, men på min mors side, så satt min mormor ganske lenge som folkevalgt i kommunestyret i Hamar, for Arbeiderpartiet. Og en av mine tidligste minner, er at hun har et sånt bilde av Gro Harlem Brundtland på veggen, [ler] som var daværende statsminister. Det var liksom ... Gro var lederstjernen.

Og jeg tror jeg lærte mye om hvor viktig det er å ta ansvar, da. For henne, hun var aktiv i fagforeningen sin, satt i kommunestyret, kom fra en liten gård oppe på Toten, hadde åtte søsken, hadde ikke høyere utdanning. Men var liksom ... stod beinhardt på kravene og gjorde veldig mye for sitt lokalsamfunn. Og på den andre siden av familien min, så var farfaren

min også for så vidt litt aktiv i Høyre, og han var krigsfange under andre verdenskrig. Så vi hadde også mange diskusjoner om hvor viktig er å være med å forme samfunnet. Så jeg tror jeg ... jeg føler jeg er vokst opp med en eller annen sånn følelse av at ... og jeg har jo bodd i land som ikke er demokratier, så det har kanskje blitt forsterket av det, at et demokrati forutsetter at vi skal styre oss selv. Og for å gjøre det, så må alle delta. For hvis ikke, så styrer vi ikke oss selv, og da åpner vi opp for at andre krefter kan styre oss. Så det føler jeg at jeg har hatt liksom sånn ryggmargsrefleks, da.

Og før jeg kom hit, så satt jeg skrev på et foredrag jeg skal holde på en konferanse om ytringsfrihet. Og da satt jeg og så igjennom, liksom: «Hva er det som skjer i verden, hvis vi tar det virkelig store bildet, med demokratier akkurat nå?» Og det som skjer, som jeg ikke kunne forutsatt da jeg begynte å studere i 2005, det er at demokratiene våre i verden, når de ... jeg har superkule forskerkolleger på UiO som måler det, og de ser at alle de framskrittene man har gjort i demokrati, eller gjorde sånn fram til sånn 2005, 2006, nå er det utradert. Nå er vi tilbake på samme demokratinivå i verden som i 1986. Og jeg er født i 1986. [ler] Og det er det store bildet, så jeg føler jo også at vi lever litt i en tid hvor demokratiet vårt er litt skjørt. Så det å være ekstra sånn ... det kan være vanskelig når man leser avisen, jeg tenker sånn: «Hvordan skal jeg? Hva kan lille jeg være med å bidra til når det ser ut som verden går litt feil vei akkurat nå?» Og da tenker jeg at en av de tingene man kan konkret gjøre, det er å delta i sitt eget demokrati. Hvis du ser at demokratiet er under press i verden, så kan vi motarbeide det, helt konkret, ved å være aktive deltagere i vårt eget demokrati. Så det er sånn ... det samfunnsoppdraget, da, føler jeg veldig, veldig sterkt på akkurat nå.

[jingle]

Oda:

Det å ha en usynlig funksjonsnedsettelse, å ha det, enten det er, som du har, dysleksi, eller en kronisk sykdom, det er jo noe som kan påvirke de av oss som lever med det. Enten veldig mye, eller kanskje bare i visse situasjoner. Og felles for oss, er jo at man passerer liksom som normfungerende, og at det er liksom en ... ja, det er noe som gir både fordeler og ulemper, da. Da vi spurte folk hva det er som er vanskelig med det å delta, så var det mye av det som kretset rundt det samme. Og et anonymt sitat lyder som følger: «Å be om tilrettelegging, blir ofte en

byrde. Og det er vanskelig å ta plass og ta ordet for mine egne vansker, spesielt når det er usynlig.» Hvorfor er det så vanskelig å ta den plassen, tror du?

Sofie:

Å, jeg kan kjenne meg så godt igjen i det, for jeg vil jo si at jeg er, på alle måter, en ekstremt privilegert person. Liksom det at har høyt utdannede foreldre som var eventyrlystne, og fikk bodd i utlandet og gått på private skoler og så videre, men så har jeg også dysleksi. Og jeg tror ... det er sånn interessant å plassere dysleksi inn i den sånn funksjonshemmingboksen også, for jeg tror mange ... når jeg gikk på skolen, så var det så lite kunnskap om lese- og skrivevansker. Når jeg begynte på skolen på begynnelsen av 90-tallet, så var det jo nesten ingen som visste ordentlig hva dysleksi var, og ville ikke kanskje kategorisert det sånn.

Men når jeg begynte å studere i London, så ble jeg utredet for dysleksi igjen. Og da måtte jeg møte opp på disabilities office, og det var første gangen jeg var sånn: «Ja, det er faktisk det ... det er faktisk den rubrikken jeg hører inn under, da.» Men som du sier, jeg tror at mange som har dysleksi, for jeg kan bare snakke ut ifra den erfaringen, har nok kjent veldig på det å si ifra og være åpen om det er ganske vanskelig. For det at jeg tror særlig hvis du har dysleksi, eller lese- og skrivevansker, så er litt den gjengse oppfatningen, da, at du kanskje er litt dum. At det er en mer, det er annen måte å si at du er ikke så skoleflink, du er litt dum, du henger ikke helt med. Og det å da skulle være åpen om at det er det du har, når du vet at de fordommene eksisterer der. Og spørre om den tilretteleggingen du trenger, for du kan jo prøve å skjule det.

Jeg tror veldig mange med dysleksi, går jo gjennom verden og prøver å skjule det. For man ser at kostnadsnivået for å være åpen, man er redd for, ikke sant: «Hvis jeg søker jobb og jeg sier: 'Dysleksi', hva skjer da? Kommer jeg til å få den jobben, eller kommer de til å velge en søker som er høyt kvalifisert og ikke trenger den type tilretteleggelse?» Så jeg tror det er mye skam, jeg tror man er veldig redd for fordommene, og så kan man, som du sier, fordi at det er usynlig da, det er ikke synlig på kroppen din, så kan du prøve å passere som normalt fungerende. Men det er veldig slitsomt, så jeg prøver jo å oppfordre alle jeg kjenner som har dysleksi til å være åpen om det. Og jeg vet at jeg kommer med den oppfordringen fra et privilegieståsted, ikke sant. Jeg har det privilegium at jeg har en fast jobb, jeg har en arbeidsgiver som tilrettelegger, og jeg

har doktorgrad, så jeg trenger ikke overbevise så mange om at jeg er smart, ikke sant, jeg møter ikke så mange av de fordommene lenger. Så det er lett for meg å si, men mitt liv ble bedre da jeg begynte å være åpen om det, for du får ikke den hjelpen du trenger hvis du ikke spør.

Oda: Ja, for det er jo vanskelig å på en måte nettopp og stå opp for seg selv, og være sann: «Jeg trenger dette her.» For mange så er det jo helt avgjørende at det er noe tilrettelegging inne i bildet, eller at, på en måte ...

Sofie: Ja, for du vil ikke være kravstor heller. Jeg tror det er en veldig sann norsk ting også, at du vil ikke være til bry for noen. Så jeg vil jo ikke at arbeidsgiveren min skal føle at jeg er til bry hvis jeg spør: «Kan jeg få en ekstra språkvask på den teksten jeg skal publisere?» Jeg vil jo ikke det. Det sitter langt inne, og selv om jeg har vært åpen om det når jeg skulle levere doktorgraden min, så du får sann språkvask og korrekturlesing hvis du skriver på engelsk. Og jeg skrev på engelsk fordi det er det ... ja, doktorgraden min handlet om internasjonale ting, og jeg behersker for så vidt engelsk skriftlig bedre enn norsk, så jeg trengte jo ikke egentlig den språkvasken på grunn av språkgreiene, jeg trengte det på grunn av dysleksien.

Og så var doktorgraden min veldig lang, og så viser det seg at det var tak på det tilskuddet som universitet gir til hver enkelt stipendiat for språkvask. Og jeg jobbet da på Norsk senter for menneskerettigheter, og da var en ironi for meg at jeg måtte gå en runde på å være litt sann: «Jeg skal ikke betale det mellomlegget, jeg har ikke de 10 000 kronene.» Og for meg er dette et spørsmål om å kunne levere en doktorgrad på lik linje med folk som ikke har dysleksi. Og det hørte de på. Men jeg synes det var ... igjen, ironisk nok, jobbet på et senter for menneskerettigheter, men jeg synes at det var vanskelig å måtte ... og de visste jeg hadde dysleksi, men å måtte konkretisere så spesifikt at: «Her trenger jeg litt mer enn de andre, fordi at hvis ikke får jeg ikke levert inn doktorgraden min på lik linje med det som noen som ikke har lese- og skrivevansker gjør.»

Oda: Det er jo ... ja, det er jo liksom det å finne liksom den balansen, hvor mye skal man si, og hvor skal de andre møte deg på en måte? Som du også sier, så er det jo litt det med at man blir kanskje sett på som dum, da, eller lat. Mange er jo sann, det at man har brukt all sin kapasitet på

nettopp å konsentrere seg, og så kan man ikke være med på den siste opprydningen, da, på møtet, så blir du sett på som lat. Du gidder ikke ta de oppgavene som er kjipe, men det handler jo om en energiøkonomi som gå opp. Og så er det lite forståelse for det.

Sofie:

Absolutt, jeg har en bekjent som heter Ragnhild Holmås, som har skrevet en veldig bra bok som heter *Men du ser ikke syk ut*. Og den traff meg veldig, for det at hun var aktiv i Venstre litt på den samme tiden jeg begynte å bli aktiv, og vi satt i internasjonalt utvalg sammen. Og jeg syntes jo hun var kjempesmart og superkul, jeg har lyst til å bli bedre venner med henne. Jeg hadde nettopp flyttet tilbake til Norge, jeg kjente ikke så mange. Og så ble hun mer og mer fraværende fra det arbeidet, da. Og jeg husker jeg ble litt sånn irritert. Men så, etter å ha lest den boken, og den er en så fantastisk bok, som beskriver akkurat det med den energiøkonomien. Hun blir da kronisk langtidssyk. Og hvordan det er å gå fra liksom og være høyt fungerende, i hermegåstegn, til å plutselig ikke ha energibudsjett til noe som helst.

Og det ... liksom, det stakk litt i meg når jeg leste boken, fordi at der tror jeg ... man måtte gå noen runder med seg selv om hvilke forventninger man har til andre og hva vårt samfunn verdsetter, da. Det var veldig lærerikt for meg å lese, og det er sånn interessant ... særlig i politikken, da, for det er jo det vi skal snakke om her, så er et interessant, for at politiske verv krever jo ofte mye energi. Og det krever ofte mye fritidsarbeid og kveldsarbeid, som jeg sliter med å gå opp. Jeg er ikke såkalt broiler, jeg har en helt vanlig jobb. Det må gå opp med alle sideprosjektene mine, og hvis du ... og det skal jo være frivillig, og det skal være kveldsmøter, men hvis du krever en del sånne ting, så kommer en del folk ikke til å energibudsjetter. Det kommer til være mye høyere barrierer for en rekke folk til å delta da, når det er strukturert på den måten det er. Og det har vært et sånn, et kors for ettertanke for meg, da, etter å ha lest den boken.

[jingle]

Sofie:

Det er jo lokalvalg til høsten.

Oda:

Ja.

Sofie: Jeg tror særlig en ting er Stortinget, men det har jo slått meg de gangene jeg har møtt på Stortinget, det er ikke så mange på Stortinget som har synlig funksjonsnedsettelse. Men da snakker jeg selvfølgelig synlig funksjonsnedsettelse. Men hvis du tenker på sånn mindre kommunestyre, og det er jo ryggmargen i det norske demokratiet. Jeg kan se for meg at det kan vanskelig hvis du går inn i kommunestyret, kommunen kanskje har 5 000 innbyggere, og du er nyvalgt og du skal be dem om å tilrettelegge skriftstørrelsen i alle sakspapirene du får fra dem, for det er masse å lese. På bakgrunn av dine behov, så kan det være vanskelig. Og det er nok en av grunnene jeg tenker til at folk tenker at: «Dette ... [sukker].» Eller det å stille til politiske verv, det blir for mye, det blir ekstra stressende.

Jeg husker når jeg begynte å bli aktiv i Venstre, så satt jeg i en sånn menneskerettighetsutvalg vi hadde. Det var egentlig sånn jeg kom inn i paritet etter jeg flyttet tilbake til Norge. Og da skulle jeg levere noe sånn skriftlig innspill, men jeg måtte få faren min til å lese over det. Ikke sant, for jeg var så redd for å ikke skrive godt nok, eller skrive feil da, ikke se ... og det, så jeg brukte mye mer tid på det enn jeg antar noen av de andre kollegaene mine i det samme utvalget gjorde.

Og det er sånn små ting, da. Det er liksom at blir transaksjonskostnaden litt større, eller terskelen for å delta bittelitt høyere. Og igjen, hele forutsetningen for demokrati, for at vi skal ha et friskt og levende demokrati, er at så mange som mulig deltar, og at du får en deltagelse som speiler hele befolkningen. For når du har grupper som ikke deltar, så vokser det fram usynlige tomrom hvor man ikke får dekket den gruppens politiske behov, fordi at det er ingen til stede som kan målbære den erfaringen og de behovene. Det er ikke nødvendigvis det at majoriteten ikke ønsker å tilrettelegge, det er det at hvis det er ingen i rommet som har erfaringer av den typen, så er det fort at man hopper over de problemstillingene for det at man ikke er representert, da.

Oda: Nå har vi snakket litt om hva som er vanskelig og at man ikke får komme med, men har du noen eksempler eller opplevelser av noe som har funket, vært sånn: «Yes, dette er faktisk ... jeg er veldig velkommen her»?

Sofie: Å, jeg skal ikke snakke for henne, men vi fikk et nytt medlem av Oslo Venstre for noen år tilbake, som har vært veldig engasjert i Døveforbundet. Og hun hadde noe sånn skikkelig ... for det at hun kom inn med den erfaringen som ikke vi andre aktive hadde på samme måte. Å kom inn med en veldig konkret politikk, og det tror jeg ble fremmet i Stortinget kort tid etterpå, da. Da satt vi i regjering, så da var det jo mye ... hvis du da liksom kan fremme det som et regjeringsparti, så er det noe helt annet, ikke sant. Så det var veldig kort vei ... vi er jo et lite parti, da, men det er veldig kort vei fra å bli medlem og komme med et tiltak, og så se at blir politikk. Litt fordi ... jeg tror at mange politiske partier er, de er på utkikk etter nye talenter, og de er på utkikk etter god politikk. Ikke sant, nå skal det være lokalvalg, men etter det, så begynner den lange frammarsjen mot stortingsvalget. Og Venstre, og jeg tror de aller fleste andre partier, er allerede i gang med å skrive stortingsprogrammene sine. Og hva er et stortingsprogram? Jo, det er politikken som partiet forplikter seg til å gjennomføre i neste stortingsperiode. Så det er veldig viktig. Og hva er alle programmene på utkikk etter da? God politikk. [ler] Så hvis du kommer med gode politiske forslag basert på det du har opplevd, så er det ikke så lang vei, særlig ikke i Norge, så er det ikke så lang vei til at det kan bli stortingspolitikk.

Og hvis vi snakker om lese- og skrivevansker, så er det jo en ironi at på et tidspunkt, sånn 2013, så var jo de fleste partiene på borgerlig side styrt av politikere med dysleksi. Erna Solberg har dysleksi, Trine Skei Grande, som var partileder for Venstre har dysleksi, Knut Arild Hareide har dysleksi, så det var en liten periode hvor vi hadde en sånn regjerende dysleksistyrt regjering. [ler] Så det er absolutt veldig, veldig gode muligheter. Og det er liksom litt det fantastiske med Norge, er at min erfaring er at det er andre land, ikke sant store land, veldig mange sånn kanskje mye mer sånn politikerelite enn det vi har i Norge. Mens hvis du liksom ... vi holder jo på å sette samme lokalvalgslister våre, så på utkikk etter gode lokale kandidater. Ikke sant, gode folk til å stille til valg, det er ingenting som gjør oss lykkeligere enn når vi finner noen som har lyst til å sitte i kommunestyret og til å stille til valg. Så det er liksom ... det er masse muligheter hvis man først begynner å engasjere seg.

Oda: Mm, og det som også er fint, når man tenker på altså den ledelsen, da, er jo det at man kan ha dysleksi eller en annen type funksjonsnedsettelse,

men du trenger ikke nødvendigvis bare drive med funkispolitikk. Fordi mange tror jo også det: «Okei, du kommer inn her, du er funkis, og da jobber du utelukkende med det.» Men sånn er det jo ikke i det hele tatt, man er jo opptatt av alle mulige ting.

[jingle]

Oda: Noe annet som folk oppga, faktisk en av de aller viktigste grunnene for at ikke de deltar, er at man ikke visste om muligheten for å delta. Og i vårt samfunn hvor det er en overflod av informasjon, og også i skolene hvor det er ganske grundig undervisning i demokrati. Hva tror du skjer her egentlig?

Sofie: Det er færre folk som deltar i politiske partier enn før, og jeg har tenkt på mye om hvorfor er det sånn? Litt for det at mitt inntrykk fra alle partiene, særlig de store, er at det er ingenting som gjør dem mer glad enn nye medlemmer. [ler] Og nye kule medlemmer som har lyst til å bidra, ikke sant, for partiet er helt avhengig, altså selv store partier som Arbeiderpartiet, er helt avhengig av grasrot og sånn nye grasrotfolk som har lyst til å komme og gjøre en innsats. Og det er sånn problematisk på mange måter. En av de problematiske tingene er selvfølgelig at jeg tror du får dårligere politikk hvis du har færre aktive medlemmer av politiske partier, så er det færre personer som kan foreslå politikk og pushe partiledelsen på at: «Nei, nå må vi prioritere dette her.» Så da får du litt mindre mangfoldig politikk, tror jeg, i andre enden.

Det andre er de får færre folk å velge mellom når de skal ha verv, når du skal utdele disse store posisjonene. Fordi at det er klart, skal du sitte på Stortinget en dag, eller sitte i et kommunestyre eller bli statsråd, så må du nok være medlem av et ... eller det hjelper stort, da, å være et aktivt medlem i partiet, det er vanskelig å komme inn helt fra sidelinjen. Det er jo folk som gjort det, men det er ganske vanskelig. Så de får jo mindre folk å velge mellom når du skal lage sånne stortingslister og kommunestyrelister og sånne ting. Og så er det jo til syvende og sist også færre som ... i Norge har vi jo listevalg, ikke sant, du blir politisk valgt for det at du står på listen til partiet. Og gjerne da høyt oppe for at du skal komme inn, på listen til partiet ditt. Og jeg får jo av og til spørsmål fra folk som ikke er politisk aktive: «Hvordan kommer du på en sånn liste?» Da sier jeg sånn: «Du er aktiv, og du er medlem, du stiller deg som disposisjon for verv.» Og de som bestemmer sammensetningen av den

listen, det er jo vanligvis medlemmene i lokallaget. Så liksom Oslo Venstre, var de som stemte over at jeg skulle stå på stortingslisten. Og hvis det er en færre gruppe mennesker, hvis det er færre medlemmer av Oslo Venstre enn det var før, så blir jo det igjen færre som, en enda mindre elite som reelt sett for lov til å bestemme sammensetningen av de som kan sitte på Stortinget. Og det bekymrer meg. Og da er jo spørsmålet: «Hvorfor er den trenden sånn?» Hvorfor har det vært sånn lenge, når jeg tror partiene så gjerne vil ha mer medlemmer? Jeg tror partiene må tenke litt på hvordan man når ut. Jeg tror også at vi lever i en litt sånn polarisert tid, hvor jeg tror også folk er litt sånn redde for at: «Å, hvis jeg blir medlem av sånn Venstre, kommer alle ...» Jeg snakket med noen som var nyinnmeldt, sånn: «Huff, jeg er litt redd for om på jobb, om liksom folk som ikke er enig med Venstre, for det er jo tross alt 95 prosent av befolkningen som ikke stemmer Venstre.» [ler] De bare: «Kommer de til å tenke mindre om meg? Kommer det til å gjøre at jeg blir stemplet mer?» Og det er jo veldig negativt hvis ... jeg tror det kan være en viss barriere.

Og så tror jeg folk er redd for hvor mye tid det vil ta. Og så vet man ikke helt hva det er å være aktiv i en interesseorganisasjon eller et parti. Og det er sånn ... og så har vi så lite tid. Jeg tror alle har så mye å gjøre i livene sine, ikke sant. Det å tenke at man skal finne litt tid i den superstappfulle kalenderen til frivillig arbeid for en interesseorganisasjon eller et parti, det kjenner jeg meg veldig enig i, det er en sånn høy barriere.

Og jeg husker når jeg meldte meg inn i Oslo Venstre igjen etter jeg flyttet tilbake til Norge i 2013, så var jeg litt sånn: «Vil jeg være kul nok? Vil de egentlig ha meg?» Jeg synes det var ganske skummelt. Jeg gikk forbi sånn Venstrestands under stortingsvalget 2013, og var sånn: «Å, det hadde jo vært litt gøy å være med, men de vil sikkert ikke ha meg.» Og sånn tror jeg ganske mange tenker, og det er jo da ironien, at jeg tror at de fleste partier, de er desperate, de vil så gjerne ha deg. Så det å skape ... det å senke den terskelen for å bli aktiv, det tror jeg er sånn, det er både partiene, men så tror jeg også det er samfunnet. Og jeg har en sånn følelse av at for mine besteforeldres generasjon så var det sett på som en litt sånn samfunnsplikt og også av og til være aktiv i et parti. At det var en mye mer sånn del av ditt hverdagsliv, at du kunne være en helt vanlig

person, og det var en viktig del av ditt sånn borgerskap, at du også skulle bidra til et politisk parti. Og det har vi kanskje mistet litt.

Oda: Vi ser jo at det er veldig stort, egentlig politisk engasjement, men folk er engasjert da i enkeltsaker, altså for eksempel når det kommer til natur og miljø, klima. Og at det er lettere å liksom ta en sak, da, istedenfor å gå inn i parti. Og så kan det virke som at selv om man lærer mye om dette på skolen, så er det vanskelig å se seg selv som den der aktive ... liksom, at du er aktiv i samfunnsdebatten på måten, da, du skal gjøre det liksom, at politikerne på en måte er så langt unna. Hvordan tror du at man kan endre det engasjementet som folk jo har for interessepolitiske saker. Hvordan kan man liksom, for det det er jo, det er jo noe man kan bruke i partipolitikken også?

Sofie: Sånn som jeg tenker på det, jeg møter jo folk som er sånn: «Å, jeg tror ikke jeg er riktig person», eller: «Det finnes sikkert noen som er flinkere enn meg» og: «Jeg kan jo bare litt om dette.» Det første er at folkestyre, det er ikke et ekspertstyre, et folkestyre. [ler] Du har ikke doktorgrad i alt, ingen på Stortinget har doktorgrad. Det er et folkestyre, ikke sant, det skal være en vanlig bo... gjennomsnittsborger, det er hele tanken bak demokratiet. Med vanlige erfaringer som er samfunnsinteresserte, det krever ikke at du er toppeksperter i noe som helst. Det har vi et embetsverk og forskere til å gjøre, ikke sant, du skal ha en litt annen rolle. Så det ... jeg tror det er å demystifisere litt kravene for å delta. For de skal være ganske lave.

Og så tenker jeg veldig ofte, dette er et sånt West Wing quote, jeg vet ikke om lytterne deres er for unge til å sett West Wing, men en sånn gammel amerik... eller gammel, fra 90-tallet, fra 2000-tallet, amerikansk TV-serie om en fiktiv amerikansk president som nok aldri hadde blitt valgt i det virkelige liv. [ler] Sånn idealisert, som har sånn ... han har vært professor i økonomi og liksom vunnet priser, liksom vunnet Nobelprisen i økonomi, det er jo ingen som hadde blitt valgt til amerikansk president hvis de hadde en så tung akademisk bakgrunn. Men da sier de sånn: «Decisions are made by those who show up.» Ikke sant, de som ender opp med å ta valgene, det er de som er i rommet. De er ikke flinkere enn deg antageligvis, de er ikke så mye smartere, det er de som er til stede. Og hvis du har lyst til å være med, hvis du har lyst til å passe på at det ikke er feil folk i det rommet, så må du prøve å være med selv.

Og det tenker jeg veldig og ofte, for jeg tror det er mange som tenker sånn: «Hvorfor meg?» Og så sier jeg sånn: «Hvorfor ikke deg?» Hvis det ikke er deg, så kan det vær fort være mange mindre kvalifiserte stemmer som går inn og tar valgene, og kanskje som ikke har like gode motiver som det du har. Ikke sant, da styrer andre interesser hvis ikke du styrer selv. Så jeg tror liksom det er todelt, der det ene er å avmystifisere hvilke krav det er til å være politisk aktiv eller være samfunnsengasjert, fordi kravet er ikke at du skal være ekspert. Det er egentlig at du skal ha sunn fornuft og bry deg om samfunnet rundt deg. Og jeg tror de aller fleste politikere, bryr seg ikke om alt, de har noen hjertesaker. Jeg kjenner ingen ... kanskje Erna Solberg, som har vært liksom i politikken så lenge, og synes alt er interessant, det gjør ikke jeg. Ikke sant, hvis du spør meg om sånn samferdselspolitikk, så vil jeg si at: «Jeg liker tog.» Tog er superbra det, men jeg har ingen samfunnspolitiske, altså sånn samfunns... sånn transportinteresser, det er ikke min greie, det er andre ting jeg brenner for. Så du trenger ikke å vite ... du trenger ikke å være interessert i alt, sånn, og du trenger ikke å være ekspert på alt eller. Du trenger, ikke sant, du trenger kun et samfunnsengasjement og litt sånn sunt fornuft.

Så vi må liksom ... jeg tror vi må avmystifisere hvor mye som trengs for at du skal være med å bestemme, for det er hele poenget med folkestyre, det er ikke så mye som skal til. Og så er det å tenke at hvis ... igjen, hvis du ikke er med på det ... hvis man leser avisen bare sånn: «Hvorfor har disse noldusene i kommunestyret vedtatt dette her?», si det sånn. «Ja, men du har ik...», liksom: «Hva har du gjort?» Det er ofte sånn spørsmål, litt ... og så på jobb når jeg har vært sånn tillitsvalgt på jobb, og folk bare sånn: «Å, hvorfor gjør dere sånn og sånn?», så er det sånn: «Ja, men ha har du gjort?», liksom: «Du har ikke vært ... ja, fikk ingen innspill fra deg. Hvor var du hen?» Og det er litt min kritikk tilbake til folk, da, at hvis du leser avisen og synes mye av det som skjer er dårlig, da må du jo nesten engasjere deg for at det skal bli bedre.

Oda:

Folk har sagt til oss at de har aldri fått en invitasjon til å delta inn i partiene. Selvfølgelig har de ansvaret for å rekruttere folk, altså små klubber, lokallag og den type ting, men hvor mye ansvar har de for å tilrettelegge? Og hvor mye av det burde egentlig komme fra litt sånn øvre hold?

Sofie: Jeg tror det er todelt, øvre hold i partiene har et stort ansvar med å passe på at man prøver å nå ut bredt, og at man prøver å rekruttere bredt. Og jeg tror de aller fleste partier har brede rekrutteringskampanjer, man måneder hvor man sånn: «Nå skal vi verve masse folk.» Og så prøver man å nå personer på forskjellige steder. Man står på stand og prøver å snakke med folk i lokalmiljøet for eksempel, prøver å gå kanskje rett på ... det er ikke uvanlig at Guri Melby for eksempel, som er vår er partileder, har vært på en eller annen debatt, og så er det en veldig flink ung person som har vært i skoledebatten, hun bare sånn: «Du burde deg inn i Unge Venstre, det der var veldig, veldig bra.» Ikke sant, og vi prøver ... jeg tror ganske mange føler at de prøver. Jeg tror vi kunne gjort enda mer.

Men så er det også sånn ... da er det litt sånn tilbake til oss og sånn, at man har jo en egen plikt. Det er veldig sjeldent at noen inviterer deg inn i livet, eller inviterer deg til bordet. Det er veldig sjelden at det skjer, man må vanligvis invitere seg selv. Og det er litt liksom min erfaring så langt, at det er en to ... altså, den beste prosessen er når det skjer litt fra begge ender, at man føler at man får en åpning. Og så inviterer man seg selv litt inn i den forsamlingen når åpningen først er der. For, igjen, det er veldig sjeldent i livet at man blir invitert, får en klar invitasjon til å være med på beslutningsprosesser hvis ikke man har prøvd å invitere seg selv litt først.

Oda: Hva er det du mener er viktig, som vi skal ta med oss og huske på for å skape et større rom for flere i politikken?

Sofie: At demokratiet vårt er tuftet på at vi deltar. Og det er mange forskjellige måter å delta på, det er interesseorganisasjoner, det er å være en ... sitte i skolestyret ditt, eller i musikkorpset. Det er så utrolig mange fine måter og delta på. Eller å være partipolitisk aktiv. Men jeg tenker i et langt liv, så håper jeg at alle deltar på en eller annen måte, for det er det dugnadsarbeidet som demokratiet vårt er. Og så må vi alle jobbe for å senke barrierene, sånn at personer som har litt forskjellige behov, for det er egentlig det det går på, kan delta på lik linje med alle andre. For jeg vil gjerne se folk som har litt forskjellige tilretteleggingsbehov være mer aktive i alle arenaene hvor beslutningene tas i samfunnet.

[jingle]

Oda: Dette er en podkast laget av Unge funksjonshemmede med støtte fra Bufdir.

[jingle]